

Hvad kan der gøres for at fremme Sædeligheden blandt Mejeripigerne.

Diskussion i det kgl. Landhusholdningselskabs Møde d. 16de Marts.

Pastor Lind fra Søby mener, at for enhver, der kjenner Forholdene paa Landet, er der Opfordring nok til at overveje denne Sag; thi Forholdet er nu i Reglen et saadant, at det betragtes som en Skam at være Malkepige, saa ingen ordentlig Pige vil tjene som saadan. Grundene hertil ligge dels i at Malkepigerne behandles for overbærende eller rettere for ligegyldigt, idet Husbonderne taale Nattevandringer og Nattebesøg, — dels i at de behandles for haardt, og at der, især hvor de tjene Mejeri- forpagtere, vises dem altfor ringe Omhu, idet der næsten intet gøres for at skaffe dem et blot nogenlunde ordentligt Kammer, men de stoves sammen, som om de ikke vare Mennesker, og endnu mindre sørges der for, at de have en til deres Gjerning passende Klædebragt, skjøndt de maa malke paa Marken i koldt, regn- og stormfuldt Vejr. De Ejendomsbesiddere, der selv bestyre deres Mejeri bør af og til tage Pigerne under nærmere Opfugt ved at lade dem arbejde som Understupiger eller Underkøkepiger. Det er ingenlunde nok at skaffe sig Oplysning om Mejeristens Dygtighed, naar man skal fæste hende, der bør ligesaa meget sees paa, at hun er en sædelig Pige. En meget væsentlig Grund til Malkepigernes Usædelighed ligger sikkert i, at de ikke forstaa kvindelig Haandgjerning, saa de som Følge deraf ikke formaa at bruge deres Fritid paa en forstandig Maade og ikke heller at holde sig hele og ordentlige i Klæder, hvorved deres Selvfølelse end yderligere svækkes. Taleren anbefaler derfor Oprettelsen af Haandgjerningskoler, der i det Hele taget savnes meget paa Landet, skjøndt de af mange Grunde ere nødvendige, og skjøndt de kunne have billigt, naar Landsbyskolerne benyttes

et Par Timer om Eftermiddagen i den lyse Aarstid, og en Kvinde, der forstaaer at sy og strikke, for en ringe Godtgjorelse paatager sig Undervisningen. Taleren opfordrer derfor stærkt til at henlede Regjeringens Opmærksomhed paa Nødvendigheden af saadanne Skoler.

Kammerherre Wickfeld finder det lidt haardt, ved den Maade hvorpaa Spørgsmaalet er stillet og ved at fremdrage en enkelt Samfundsklasse, at kaste en saadan Dabel paa en enkelt Klasse af Folkets Børn for en Synd, der desværre er altfor almindelig i alle Klasser af Samfundet, hvorom selv et temmelig overfladisk Kjenndskab til Livet paa Forlystelsesstederne ved Kjøbenhavn vil kunne overbevise os. Ogsaa vise de statistiske Op- tegnelser, at der i Kjøbstæderne fødes flere uøgte Børn end paa Landet.

Malkepigernes Kaar ere meget trange; de ere slet logerede, slet lønede, slet klædte, saa de ofte vanskelig kunne dække deres Nøgenhed og sliede ifølge deres Bestilling netop stærkt paa Klæderne; desuden have de haardt Arbejde forbundet med megen Nattevaagen. Det er derfor intet Under, at de navnlig rekruteres fra de fattigste Boliger, hvor de under Opvæksten have havt Uorden og megen Daarlighed for Dje. En Forbedring af deres Kaar vilde være det bedste Middel til at løfte dem; dette gjælder jo for hele den fattige Almues Bedkommende, og vel tales der meget derom, men Handlingerne staa i Reglen i et uheldigt Forhold til Ordene. Husbonde og Madmoder kan gjøre meget for at ophjælpe Malkepigerne fra deres fortrykte Stilling; men langt lettere vilde det blive, om disse allerede fra Børn af kunde drage nogen mere Nytte af Skolen og af Haandgjernings- skoler, og det skulde meget glæde ham, om det fgl. Landhus- holdningselskab kunde bidrage til disse sidstnævnte Skolers Fremvæxt. Pigerne kom da bedre forberedte ud i Livet, og disse Armodens Døttre vilde da fra Hjemmet af medbringe bedre Støtter mod Livets Kampe, end Tilfældet nu er.

Godsejer Valentiner, Gjeddesdal. Den givne Fremstil- ling af Malkepigernes Kaar er vel i Almindelighed korrekt, men der er ogsaa Gaarde, hvor den slet ikke passer, hvor deres Forhold er mønsterværdigt, hvor der ikke i mange Tider er født uøgte Børn, og hvor Mejeripigetjenerne derfor høre til de mest søgte Pladser. I Reglen fordres der for meget af en Malkepige; hun skal begynde sit Arbejde Kl. 2 om Natten og bliver ofte først færdig Kl. 9—10 om Aftenen; naar hun om For- middagen bliver færdig i Mejeriet, sender Husbonden hende ofte ud til Markarbejde, og i Virkeligheden træves der saaledes mere Arbejde af hende end af en Karl. Giver man dem derimod en

passende Tid til egen fri Benyttelse og sørger for, at de bruge den vel, saa de holde deres Tøj i Orden; hjælper man dem med Regnkapper til at skjærme baade Helbred og Klæder; indretter man isørrigt deres Sovestue og Arbejdsstue saaledes, at de kunne holde dem ordentlige og rene, og sørger man for, at Karlene ikke søge derind i deres ledige Timer, navnlig i de lange Vinteraftener, da vil man let og virksomt kunne bidrage til at give dem Sands for Sædelighed, Orden og Hygge. Ved at forbedre deres fysiske Velvære, og ved at tale med dem og opfordre dem til at lægge lidt tilside af deres Fortjeneste, maa vi lede dem til at spare og samle, og ere de først komne dertil, da er det langt lettere for os at paavirke deres aandelige Vel og give dem forøget Lyst til at arbejde derfor. Og vi bør gjøre det, thi vi maa erkjende, at vi have et stort og alvorligt Ansvar i saa Henseende. Vortforpagtningen af Mejerierne har stærkt bidraget til at trykke Mælkepigerne's Stilling og bringe den i Vanry, thi Forpagterne have sjelden gjort eller maasse ikke kunnet gjøre noget alvorligt for at ophjælpe den. Dette maa altsaa være en hyderligere Opfordring for Ejerne til selv at drive deres Mejeri; og vel vil der naturligvis ogsaa blandt disse være mange slette Husbonder, men man kan dog nok forudsætte, at den, der driver sin Gaard, plejer og fodrer sit Kvæg og ordner sit Mejeri med Omhyggelighed, ogsaa fornuftigvis vil vise Omhu mod de Arbejdere, der bringe Kapitalen frem. — Ved at bruge Afsjølingsstyret, forringes ikke blot Arbejdet for Mælkepigerne, men, hvad der er endnu vigtigere for dem, det ordnes og fordeles tillige paa en helbigere Maade; der foreligger alle-rede Beviser for, at Styret ogsaa for Mælkepigerne's Vedkommende har virket fordelagtigt i de antydede Retninger.

Lehnsgreve Holstein-Holsteinborg. Baade i moralsk og i økonomisk Henseende udøve de fordærvede Sædelighedsforhold et stærkt Tryk paa Landet og paa Kommunerne. Naar man da spørger om, hvor Ansvaret herfor ligger, da er det et kildent Punkt at besvare, thi en stor Del af Skylden hviler paa Husbonden og Madmoderen. Mælkepigerne's Stilling og Forhold udsætte dem særlig for Fare og Fristelse i den antydede Retning, men netop derfor er det dobbelt nødvendigt, at der gjøres alt for at styrke Selvagtelsen hos dem, ligesom jo dette er en Hovedsag for hele Arbejderklassen. Paa flere Gaarde er der givet smukke Exempler paa, hvad Husbonderne ved Omhu og Agtpaagivenhed kunne udrette i denne Retning, og særlig maa i saa Henseende fremhæves det Exempel, som afdøde Etatsraad Valentiner har givet. Erfaringen viser, at Demoralisationen kjendeligt afhjælpes, naar Husbonden behandler Mælkepigerne

som Medmennesker istedetfor som Kvæg, naar han forbedrer deres Stilling og Væren og f. Ex. indretter hyggeligere Kamre til dem, lader hver Pige have sin Seng, kun lader 2 dele Kammer sammen og paafer at de holde dette ordentligt. Der vilde da kunne blive saa hyggeligt, at de kunde ty til deres Kammer som til et Hjem, men nu er det saa slet og uhyggeligt, at de i Neglen befinde sig bedre alle andre Steder. Malkepigen maa bringes til at faa Respekt for sin Stilling, og der maa gives hende Udsigt til at se sin Anstrængelse og Flid belønnet f. Ex. ved at der aabnes hende Vej til bedre Pladser eller ved Opmuntrings- præmier for Paalidelighed ved Malkningen. Naar Skole- og Fattigvæsenet undergaaer de Reformer, de trænge til, da ville mange af Manglerne afhjælpes. Naar en frivillig kraftig Fattig- understøttelse afløser den tvungne paa en sund Maade, saa at Børnene ej længer sendes ud for at tigge, da fjernes mange af Spirerne til Pigernes Ufædelighed. Det maa ønskes, at Haand- gjerningsstoler gjennemgaaende kunne blive oprettede i Kom- munerne, og de kunne godt sættes i Forbindelse med det be- staaende Skolevæsen, især naar vi supplere dette med Bogeskoler. Ogsaa Fremstridtene i selve Mejeridriften ville gjøre det lettere at forbedre Mejeripigernes Kaar.

Kammerraad Andersen, Gunderslevholm, vil fremhæve et Par Momenter, der mer eller mindre kunne komme til Anven- delse. De fleste Steder betragtes Mejeripigerne for at være ringere Piger end de andre, skjøndt deres Arbejde er af fuld saa stor Vigtighed og tilmed meget anstrængende. Ved at give dem Udsigt til at kunne erholde bedre Stillinger, i Kjøkken eller som Stuepige, vil man kraftigt kunne drage dem til at vise Orden og Omhu, saavel i de dem paahvilende Arbejder, som med deres egne Personer. Dette Hjælpemiddel behøver man ikke at vente paa at kunne drage sig til Nytte, det staaer i Enhvers Magt strax at lade det træde i Kraft. Dernæst bør Husbonden ind- trængende opfordre dem saavel som de øvrige Folk til at sætte en Del af deres Løn i Sparekassen og efterhaanden føre det dertil, at det betragtes som en Skam for et Tyende ikke at have en Sparekæsebog; thi derved ville de selv lidt efter lidt med Flid lægge Vind paa Orden og Sparksomhed og derved forbedres Sædeligheden. Alle hans Folk have Sparekæsebog, og Er- faringen har der lært ham, hvilken virksom Støtte Husbonden har deri til at fremme Orden og Sædelighed blandt Tyendet. Tvang i saa Henseende kan Husbonden selvsølgelig ikke anvende, men han bør ej sly Ulejligheden med indtrængende og om nød- vendigt flere Gange at tale med dem derom og opfordre dem dertil.

Statsraad Tesdorpf: Spørgsmaalet danner en Gren af det store Arbejderspørgsmaal, der ikke blot er et af Nutidens mest brændende, men ogsaa et af dens allervanskeligste; det er ikke og vil aldrig blive fuldstændig løst, thi der vil altid og under alle Forhold vedblive at være Fattige, altid Arbejdere som særlig trænge til at støttes. Pastor Lind er gaaet ud fra Erfaringerne i hans nærmeste Egn, særlig fra hans eget Sogn, i hvilket der findes 5—6 større Mejerigaarde; Erfaringerne ere mørke, meget mørke, men desværre altfor sikkre, og det er derfor en Sag, som ikke noksom maa lægges Landets Landmænd paa Hjærte. Arbejderspørgsmaalet har flere Gange været paa Bane her i Selskabet, og han glæder sig hver Gang han seer det sat paa Dagsordenen, men han vil ønske, at ogsaa Landboforeningerne mere end hidtil ville drage det frem paa deres Møder, thi kun ved at det fra alle Sider drages frem og mødes med Interesse kan man vente at se det nogenlunde flaret og løst. Den idag omhandlede Gren af Arbejderspørgsmaalet er særlig vanskelig, og sikkert vanskeligere end de foregaaende Talere synes at mene.

Ved de store Forandringer og den stærke Udvikling, vor Mejeridrift i den senere Tid har været undertastet, stilles der store Krav til Mejeripersonalet. Tidligere havde vi 1 Hjerding Smør af hver Ko om Aaret, nu have vi jævnlig 3 Hjerdinge; derved er Arbejdet paa alle Omraader, baade ved Malkningen og i Mælkfjælderens, blevet næsten tilsvarende forøget, og imens er Pigernes Antal i Reglen ikke blevet synderlig større; der hviler altsaa meget mere Arbejde paa dem, de ere næsten aldrig fri. Tidligere havde den meste Mælk om Sommeren, nu derimod ligesaa meget om Vinteren, og Malkepigerne maa derfor ogsaa ved Vintertiden op Kl. 2 for at kunne blive færdige, saa meget mere som Køerne nu malke det dobbelte, og hver Pige dog omtrent har samme Antal at malke. Tidligere kom Kvæget ud sidst i Maj, nu ofte i de første Dage af Maj; tidligere dreves Kvæget sammen paa Malkepladsen, nu tøjes det til langt ud paa Efteraaret i lange Rækker, og Pigerne maa derfor i den følgende, dugrige Morgenstund vade de lange Veje gjennem det høje, vaade Græs. Arbejdet er altsaa meget besværligt, og jo større Omhuen for Kvæget er, og jo bedre Mejeridriften er, desto sværere ligger Arbejdet paa Pigerne. Det er derfor vanskeligt at faa af de bedre Piger, men man maa nøjes med Piger, der vrages af andre og ligesom søge et Tilflugtssted, hvor de kunne skjule sig, fordi der hviler en eller anden Plet paa dem. Det er altsaa et Personale, der stærkt trænger til vor misfionerende Paavirkning, men samtidig maa vi forlange et stort Ar-

bejde af dem. Det er derfor en særlig vanskelig Opgave at ophjælpe disse Piger, og hvor gode de foreslaaede Midler i og for sig ville være, troer han dog ikke, at de ville være tilstrækkelige; det vil ikke forslaa, at vi nøjes med at forbedre deres Kamre og sørge for en bedre Skoleundervisning, vi maa helt igjennem søge at lette Arbejderne i Mejeriet, og have vor ganste særlige Opmærksomhed rettet paa ethvert Middel, der kan bidrage dertil. Man har i saa Henseende henpeget paa Afsjølingsmetoden, og den vil ganste vist kunne gjøre sin Nytte, men den vil næppe blive af almindelig Betydning, da der vist de færreste Steder vil findes det nødvendige Kildevand. Ogsaa til Benyttelsen af de destinonste Bøtter har man henvist i denne Anledning. Vi tildele vist vor Mejeridrift endnu et for ringe Personale; tidligere regnede vi, at en Pige skulde malte 22 Køer, nu nøjes vi med at give hende 16, men det er maasse endnu for mange. Det gjælder om alle Arbejdsfolkene, at vi bestemt maa vogte os for at overbebyrde dem, og særlig gjælder det om Mejeripigerne. Vi maa sørge for, at de have gode Klæder, og at de ikke savne Regntapper. At skaffe et Bærelse til hver 2 Piger vil sikkert de færreste Steder kunne naaes, men overalt kan der staffles dem ordentlige Bærelser, gode Senge, Haandklæder o. lg., og hver Pige bør have et Stab eller en Komode; dette bør Husbonden skaffe, og der bør vaages over, at det holdes ordentligt; det vil være i hans egen Interesse at skaffe det, thi man kan ikke noksom skjønne paa Bevarelsen af en rigtig god Malkepige. Hvor mange Køer ødelægges der ikke af slette, utro Mejeripiger, hvor vigtigt er det ikke, at Mejeritøjet bliver godt behandlet; ved et skarpt Tilshyn kan man vaage derover, men dog aldrig saa godt, som naar man ved at udvikle deres Trofshabsfølelse faaer dem til selv at passe paa.

Ganste vist bør vi give dem Lyst til at benytte Sparekasserne, men ved Siden deraf maa vi lønne dem rigeligt, og vi bør atter komme mere ind paa den gamle Lønningsmaade at give dem en Del af deres Løn i Naturalier: i Hør, Blaar, Uld o. lg., en Lønningsmaade, der er særdeles anbefalelig, og som længst bevarede sig hos Gaardmanden, men som desværre ogsaa han nu mere og mere kommer bort fra. Hvor der drives en omhyggelig Mejeridrift er en Løn af 40 Rd. for lidt; hun har Krav paa at blive lønnet rundelig, og ikke blot hun, men ogsaa vi ville være vel tjente dermed.

Hun har særlig Krav paa en missionerende Virksomhed fra vor Side; den Syge har Lægen Behov, og et godt Ord finder i Reglen et godt Sted. Et velvilligt Ord eller et vejledende og hjælpende Raad fra Husbonden vil ikke blive uden Frugt;

det vil knytte hende til ham, saa han atter kan vente at faa Indskyldelse paa hende, naar han ved en kristelig Formaning søger at drage hende til Vorherre. Vi maa betragte dem som vore Medarbejdere og vise dem en særlig Omhu paa alle Stadier og til alle Tider. Vi maa derfor særlig beslitte os paa at være udholdende i vore Bestræbelser for at hjælpe dem, thi kun da ville deres gode Følelser, der i Reglen let vækkes, blive bevarede. Ofte have vore Mejerster stor Lyst til at hjælpe Pigerne, og vi maa da af al Evne støtte dem i disse deres Bestræbelser.

Landthingsmand S. Pedersen har glædet sig over den humane Aand, der er gaaet gennem Talerne og sønfter, at den samme Aand maatte være ledende hos alle, da vilde der kunne opnaaes meget. Men desværre er Ondet et Tidsonde af stor og almindelig Udbredelse, idet Udviklingen af vore Forhold nemlig har løsnet Baandet mellem Thyendet og Husbonden. Smidlertid kan det atter knyttes; Erkjendelsen af det Urigt- tige deri, saaledes som den her i Aften saa stærkt er blevet hævdet, er det første Skridt til at forbedre det. Det er ikke nok, at vi kræve mindre Arbejde og give højere Løn, men Hus- bonden og Madmoderen maa stige ned til Thyendet og baade ved Exempel og ved gode Ord søge at tiltale, styrke og støtte dets bedre Seg. Selv paa Bøndergaardene lever jo nu Fa- milien for sig, og Arbejderne ere helt overladte til sig selv i Fritiden, men derved er netop Lejligheden bleven altfor let til at Gisten fra den onde og skidne Mund uhindret kan spyes ud blandt disse. Det maa ønskes, at man paa de mindre Gaarde vil leve mere sammen med dem, og at man paa de større Gaarde vil samles med dem en Gang ugentlig for enten at læse op af en god Bog eller at tale med dem om et eller andet af sand Almeninteresse. Derved vil Selvagtelsen hos dem vækkes, og det er en Hovedsag.

Docent Westring troer, at en Opfordring til Landmæn- dene om af Humanitetshensyn at ophjælpe Mælkpigerne er over- flødig for mange og unyttig for de andre. Disse sidste lade sig kun paavirke af den Betragtning, der kan vise dem, at det er deres egen Fordel at hæve og forbedre Mejeripigernes Stil- ling, og en saadan Betragtning kan man med fuld Sandhed fremsætte, thi det er af overordentlig Vigtighed, at der malkes rent og godt, og det baade en direkte og indirekte Fordel, idet man ikke blot strax faaer mere Mælk, men Køernes Mælk evne tillige udvikles. Hvert Aar gaaer der Tusinder af Køer til Grunde ved Sygdom i Overet, fremkaldt ved skjodesløs Malk- ning. Hvis man ret kunde gjøre Landmændene klare paa, hvor uhyre meget der gaaer tabt ved uordentlige og utro Mejeri-

piger, vilde han for Fremtiden søge at faa de bedste eller blandt de bedste Piger til denne Gjerning og gjøre denne agtet.

Kammerraad Grove har altid ment, at det var en Vej til at faa Folk forbedrede, naar man sørgede for at faa dem til at arbejde mere, og hertil vil Udsigten til en større Fortjeneste føre dem. Naar man nu fordrer mere Arbejde af Malkepigerne end tidligere, faa staaer ogsaa Husbonden ligefrem i Gjæld til dem for det mere Arbejde, og han maa da ej blot forbedre Bønnen men ogsaa deres Underhold. — Det kommer ikke saa meget an paa at give sig meget af med Folkene, men særlig vigtigt er det, at studere hver enkelt af dem for at finde de gode Sider i hans Hjærte; man kan da ved at ramme der komme langt videre med 2 Ord end ellers med 20 Taler.

Kammerherre Wikfeldt gjør opmærksom paa, at man baade i Sveits og enkeltvis andre Steder benytter Mænd til at malke, og henstiller til Landhusboldningssekskabet, om det ikke var ønskeligt at gjøre et Forsøg i samme Retning herhjemme og faa nogle unge Mænd oplærte dertil.

Professor Jørgensen: Selskabet har allerede i flere Aar virket i en hermed beslægtet Retning, idet det antager Mejeribestyrerlærlinger, som blive oplærte baade i Smørelavningen og tillige i Kvægets Røgt og Pleje; Tanken hermed har nærmest været for de mindre Mejerier at samle i en Person de Arbejder, der ellers udføres af Mejerisse og Mejeribødker. Derimod bør man vist være forsigtig med at søge selve Malkepigerne afløste med Mænd, da man derved vil fortrænge Kvinderne fra en Plads, som de paa en tilfredsstillende Maade kunne udfylde, og for hvilken de netop af flere Grunde maa have naturlige Anlæg.

Statsr. Tesdorpf: Iffor var her i Selskabet en Diskussion om Haandgjerningskoler, som den ærede Indleder henpegede paa som et Middel til at ophjælpe Mejeripigerne, og det blev ved hint Møde almindelig anerkjendt, at saadanne Skoler vare et af de store Goder, hvortil Almuen er stærkt trængende. De ville kunne gjøre overordentlig Nytte, og det vilde maasse være rigtigt, om det ved Lov blev paabudt, at der skulde holdes en saadan i hvert Sogn. Jeg har selv oprettet 3 saadanne Skoler, og de udrette særdeles meget. Allerede i lang Tid har det klassenske Fideikommis haft en saadan Skole i hvert Sogn paa Godset, og man kan næsten se paa Børnene, om de holdes til Haandgjerningskolen eller ikke; det er en anden Hilsen, en anden Klædning, et helt andet Ydre man træffer hos Børn, der søge den. Og Nytten af disse Skoler komme til Gode langt ud over Barnealderen; alene det, at de lære at benytte Tiden,

er en stor Fordel, men ingenlunde den eneste. Mærkeligt nok ere de Fattige, hvis Børn trænge mest til at komme i Haandgjerningsstolen, ofte mindst tilbøjelige til at sende dem derhen; og det er ingenlunde nogen let Sag, men ikke desmindre lige vigtigt, at saa Børnene ud af Fattighusene og ind i Haandgjerningsstolerne. Vi bør oprette disse Skoler, og saa mange, at de ikke formedelst en stor Bejlængde undslaa sig for at sende Børnene derhen, og selv om vi ikke ville tvinge dem dertil, bør vi af al Kraft opfordre og formane Forældrene til at lade deres Børn nyde Godt deraf.

Pastor Lind. Kommunen og Staten vil uden Bønseligbed kunne lade saadanne Skoler indrette og i Reglen ogsaa for en ringe Betaling finde en passende Personlighed til at lede dem. Saavel Gaardmands- som Husmandsbatteren trænger til dem; man træffer ofte Gaardmandskoner, der iøvrigt ere dygtige i anden Husgjerning, men som mangle Dygtighed i kvindelig Haandgjerning; om Mejeripigerne gjælder det særligt, at de ikke forstaa sig paa Haandgjerning. En Ulempe er det ofte for det fattige Barn, at hun intet har at øve sig paa; men ogsaa dette vil sikkert kunne afhjælpes, naar man først faaer Dje for de store Fordele, Dygtighed i Haandgjerningsarbejde medfører, i hvilken Henseende han endnu vil henpege paa, at mange ulykkelige Ægtefæder stamme fra Konens Udygtighed til at holde Orden og til at høde paa Familiens Tøj.

Godsejer Valentiner: Der er i de 5 nærmeste Sogne ved Gjeddesdal en Skole i hvert. I hver af Almueskolerne er der indrettet et Værelse dertil, og Lærerens Kone faaer 70 Rbd. aarlig for at undervise i Haandgjerningsstolen. Kofte og andre større Apparater, der bruges, ere til fri Benyttelse. Det har hjulpet stærkt, hvorom de med det aarlige Syn forbundne Udstillinger vidne. Mens Børnene sidde ved deres Haandgjerningsarbejder, kan der fortælles for dem og derved ogsaa aandeligt indvirkes paa dem. Alle de Piger, der efterat have benyttet Haandgjerningsstolerne komme i Tjeneste, kunne selv hjælpe sig med deres Tøj, og rimeligvis bidrage Skolerne derfor ogsaa til den større Sædelighed, der udmærke Pigerne i denne Egn.